הגדה של פסח

תש"ו

קבוצת זרעים

הננו מוכנים ומזומנים לקיים את מצות הפסח

יחד עם כל בית ישראל. אמרת ההגדה "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו" – התחדשה בכל זוועותיה. צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו ומה בקשו אחרים: פרעה ונבוכדנצר, אנטיוכוס אפיפנס וטיטוס אספסיינוס, נושאי הצלב ואנשי האינקויזיציה, חמלניצקי ופטליורה. לבן בקש לעקור את הכל, וגם בדורנו עמדו עלינו לכלותנו. עקרו את ישראל מן השרש. התאמתה הבשורה האיומה; גלות ארופה, בה חיו, עבדו, שמחו וסבלו הורינו והורי-הורינו במשך עשרות דורות, בה דפק לפניה לב ישראל, נשמדה כליל. עיירות המזרח וקהלות המערב, על אורותיהם וצלליהן – אינן עוד. יהודיהן הוסלו בקרונות מות ובכל מיני מיתות משונות, שלא תארן אדם, והן נהפכו לבית חיים אחד, גדול ואיום, בו נעלמו כל הבדלי הדורות, העדות, תרבות, מוצא ומעמד. עם ישראל העלה על הגרדום.

ובזכרנו את אחינו בגולה, קרובינו וחברינו בתוכם, כדרך תפילת אבותינו, נאמר י ז כ ר

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

יזכר
עם ישראל

את נשמותיהם הטהורות
של אחינו ואחיותינו
אנשים, נשים, זקן וטף;
הן שנהרגו, הן שנחנקו,
הן שנשמדו, הן שנשחטו,
הן שנקברו חיים והן
שנפלו חללים על קדוש
השם בכל ארצות הגולה.

יהדות ארופה איננה עוד, אך יהודים נשארו. מועטים הם,
בודדים ומיותמים, אותם שרידי המחנות שנשארו לנו אחרי הטבח האיום.
אך יהודים אחרים הם מאלה אשר ידענו זה מתמיד. שנות האימים שנו
אותם. בחלקם ודאי נס הציל אותם או יד המקרה, אך בעיקר נשארו
החזקים בגוף וברוח. דור חדש קם לנו בישראל. לא דור מלומד תורה
ומושרש במסורת הוא דור בני המחנות ומורדי הגיטאות, שהעבר הנורא
לכדם והיאוש הגדול הביאם אלינו. מטרה אחת לפניהם – ארץ ישראל.
אנשים אשר חיי גולה נמאסו עליהם, אשר עיפה נפשם לחיי עבדות. יהו-
דים אלה דופקים על שערי ארצנו הנעולים, ולא רק דופקים בלבד אלא
עולים ומעפילים אלינו על אף כל המכשולים.

נסתיימה מלחמת העולם השניה. נפל גדול רשעי עולם. ואם
גם לא כבני חורין מסובים אנו השנה על יד שולחן חגיגי זה, יודעים
אנו שסיום הדמים עבר. קרבנות שלא נתנו עוד כמותם אפילו בתולדותינו
העקובות מדם נתנו בשנים האלה. אך מין ספוק מהול במרירות ממלא
אותנו היום, בידענו ששוב הארכנו חיים על פני אחד מגדולי שונאינו.
ועל אף מצבנו הקשה ממלאה את לבנו הרגשת גאוה.

עמדנו במלחמה הזאת כעם לוחם. יהודי כל העולם והחטיבה
היהודית הלוחמת בראשם נתנו את מלא כחם לנצחון זה. לא למען קבל
גמול לחמנו. אך קשה לנו לתפס שלאחר כל מה שעבר על עמנו מוסיפים

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

להתנקש בנו גם בפינה הזו; הממשלות בהן אנחנו תומכים, הצבאות בהם אנו משרתים, ידידינו בני התרבות פונים לנו עורף, ממשיכים לנעול את שערי הארץ ומתנכרים לזכויותינו. ועוד תארך לנו המלחמה גם בארצנו זו.

בעצם הימים האלה נקראנו לפני בית דין בין-לאומי להעיד על צדקת דרישותינו. הופענו לפניו גאים ומאוחדים, כהביאנו לפני שליטי עולם את דברינו: רצוננו לבנות ולהבנות, לגדל ולקלוט, להפוך מדבר זה לאדמה פוריה, עם עבדים לבני חורין. בכל יום מנסים אנו להגשים את משאלתנו זו, אנו כאן בפינתנו ובישוב כולו. בהכרה זו הננו חוגגים בימים אלה את חג חרותנו, כי דרך שרשרת הדורות הגלות, בתקופות האור ובתקופות הדכוי, עמד חג החרות הזה כסמל של רצון הקיום של האומה העברית. הרצון הזה הוא שנתן לנו את הכח להגיע עד הלום, ואנו נחוג את חג החרות כסמל של ת״אאף על פי כן״ הנצחי בהיסטוריה שלנו, כבטוי רצוננו להפוך את השואה האיומת הזאת למקור של כח יצירה ושחרור. בהתיחדות עם חברינו החיילים באשר הם שם ובהרמת זכר גלות ישראל הדוויה על ראש שמחתנו ב פ ת ח את ספר ההגדה.

[illegible]

[illegible]

הגיע ליל פסח

כל העולם כלו אומר הלל
כי בלילה זה אוצרות טללים נפתחים

החדש הזה הוא לכם ראש חדשים ראשון לכל חדשי השנה ירח האביב; ובחודש זה בארבעה עשר בו פסח הוא זמן חרותנו; כי בעצם היום הזה יצאו אבותינו ממצרים.

הרינו מוכנים ומזומנים לקיים מצות
עשה לשמור את חג האביב ולספר ביצי-
את מצרים. וכל המרבה לספר ביציאת
מצרים ה ר י ז ה מ ש ו ב ח

הגשם חלף הלך לו העננים נתפזרו ואינם

השדות מוריקים ומשגשגים

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

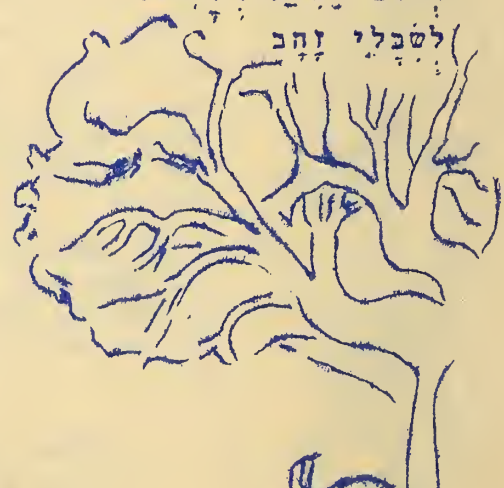
הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו, הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו.

חתאנה חנשה פגיה והגפנים ססדר נתנו ריח.

נִיכִים דוֹבְרִים אֵלַי: זְרָעֻנוּ.
כְּמַעֲנִית לֵבָב
וְיוֹם יַגִּיעַ וְהָיִינוּ.
לְשִׁבֳּלֵי זָהָב

וְיֶלֶד רַךְ יָבוֹא אֵלַיִךְ
פִּרְחֵי דָגָן לָבֹר;
וְהֵלֶךְ הַל בִּמְלִילוֹתַיִךְ
רַעֲבוֹנוֹ יִשְׁבּוֹר

חֲרוֹשׁ חוֹרֵשׁ וְזָרַע, זוֹרֵעַ
בְּמַעֲנִית הַלֵּב,
הָבוֹאוּ, בּוֹאוּ, זָר וָרֵעַ,
לְחַג קָצִיר קָרֵב.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

האביב בא. משגשג כל עשב ומלבלב כל עץ, ובוקעים ועולים בתם הכחות הגנוזים. הארץ מוריקה והנה פרושה לפנינו בשמלתה החגיגית, משובצת הפרחים. יפה היא בימים אלה, והיודע אותה ודבק בה מתעורר בו החשק העז לתור אותה לארכה ולרחבה.

גשמי הברכה רוו את האדמה הצמאה וכוח רב היא מעניקה לכל שהכה שרש בה. עדיין עננים קלים מכסים את פני השמים, אך החמה המתגברת כבר מבשרת לנו את השרב הקרב, מבשיל תבואת השדה.

ושוב, כבכל שנה, עומד אתה בפני הפלא של התחדשות, ולוחש לך כל עץ וכל שיח: תתחדש, תתחדש גם אתה. ובנשימה עמוקה של הרוח הצחה ממערב שואב האדם כח לקראת הקיץ הארוך הצחיח.

פקדת הארץ ותשוקקנה, רבת תעשרנה
פלג אלהים מלא מים
תלמיה רוה ברביבים, ברביבים תמוגגנה
צמחה תברך
לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר,
יתרועעו אף ישירו;
עטרת שנת טובתך.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

הא לחמא עניא

די אכלו אבהתנא בארעא
דמצרים; כל דכפין ייתי ויכול,
כל דצריך ייתי ויפסח. השתא
הכא - לשנה הבאה בארעא
דישראל החפשית, השתא עבדי
- לשנה הבאה - בני חורין.

מה נשתנה

הלילה הזה מכל הלילות;
שבכל הלילות אנו אוכלים חמץ ומצה,
הלילה הזה כלו מצה; שבכל הלילות
אנו אוכלים שאר ירקות,
הלילה הזה - מרור.

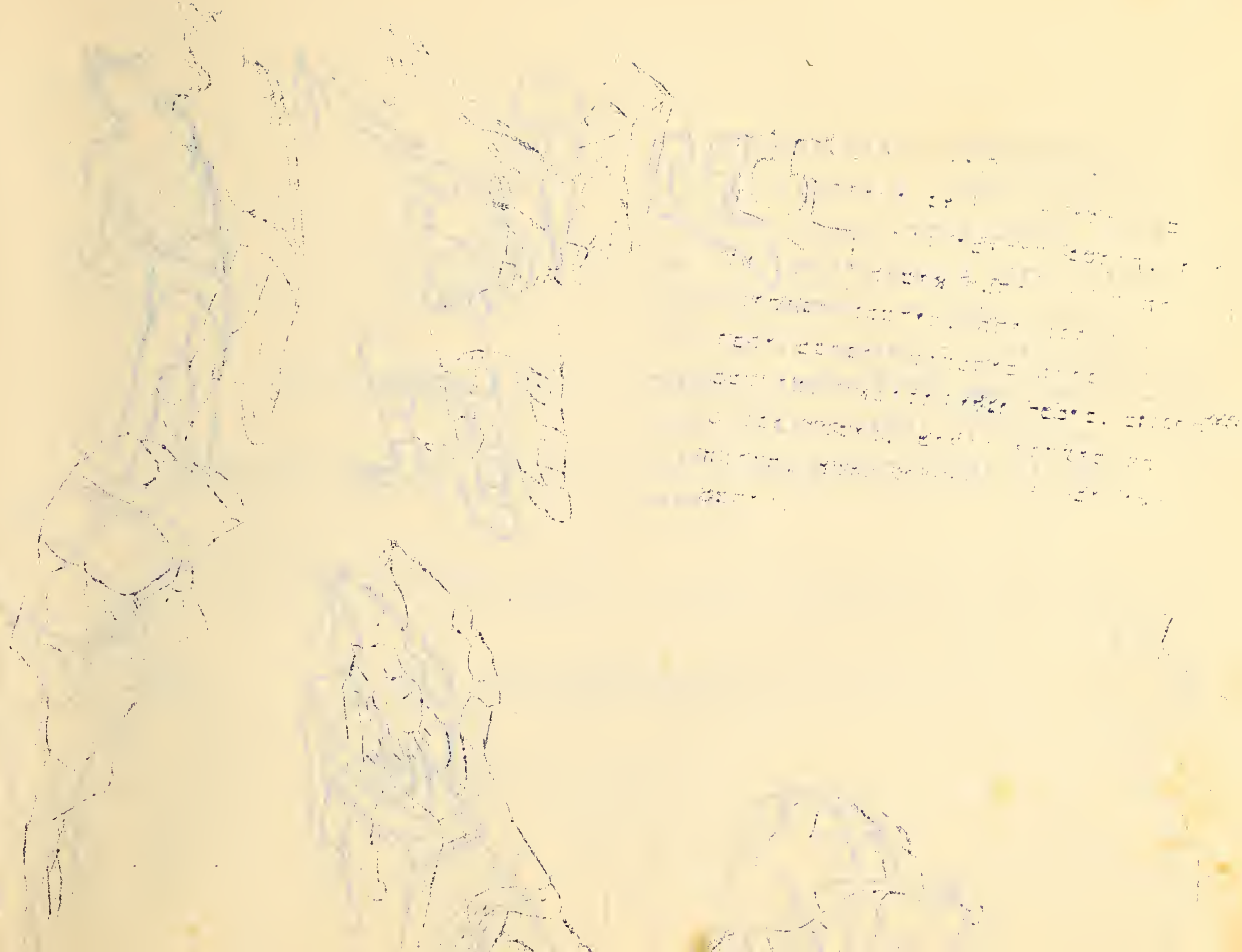

עבדים היינו לפרעה במצרים
ויוציאנו ה' אלהינו משם ביד
חזקה ובזרוע נטויה. ואילו
לא הוציא הקדוש ברוך הוא את
אבותינו ממצרים, הרי אנו ובנינו
ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה
במצרים, ואפילו כולנו חכמים, כולנו נבונים,
כולנו זקנים, כולנו יודעים את
התורה, מצוה עלינו לספר ביציאת
מצרים.

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?

על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה
עליהםעמלדם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם,
שנאמר: ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגות מצות,
כי לא חמץ, כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם
צידה לא עשו להם.

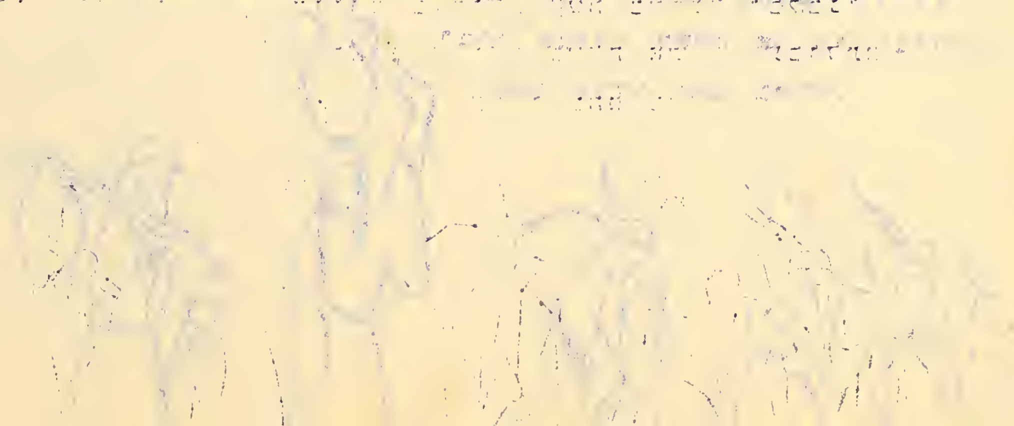
מרור זה שאנו אוכלים על שום מה?

על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, שנאמר:
וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים
ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם
אשר עבדו בהם בפרך.

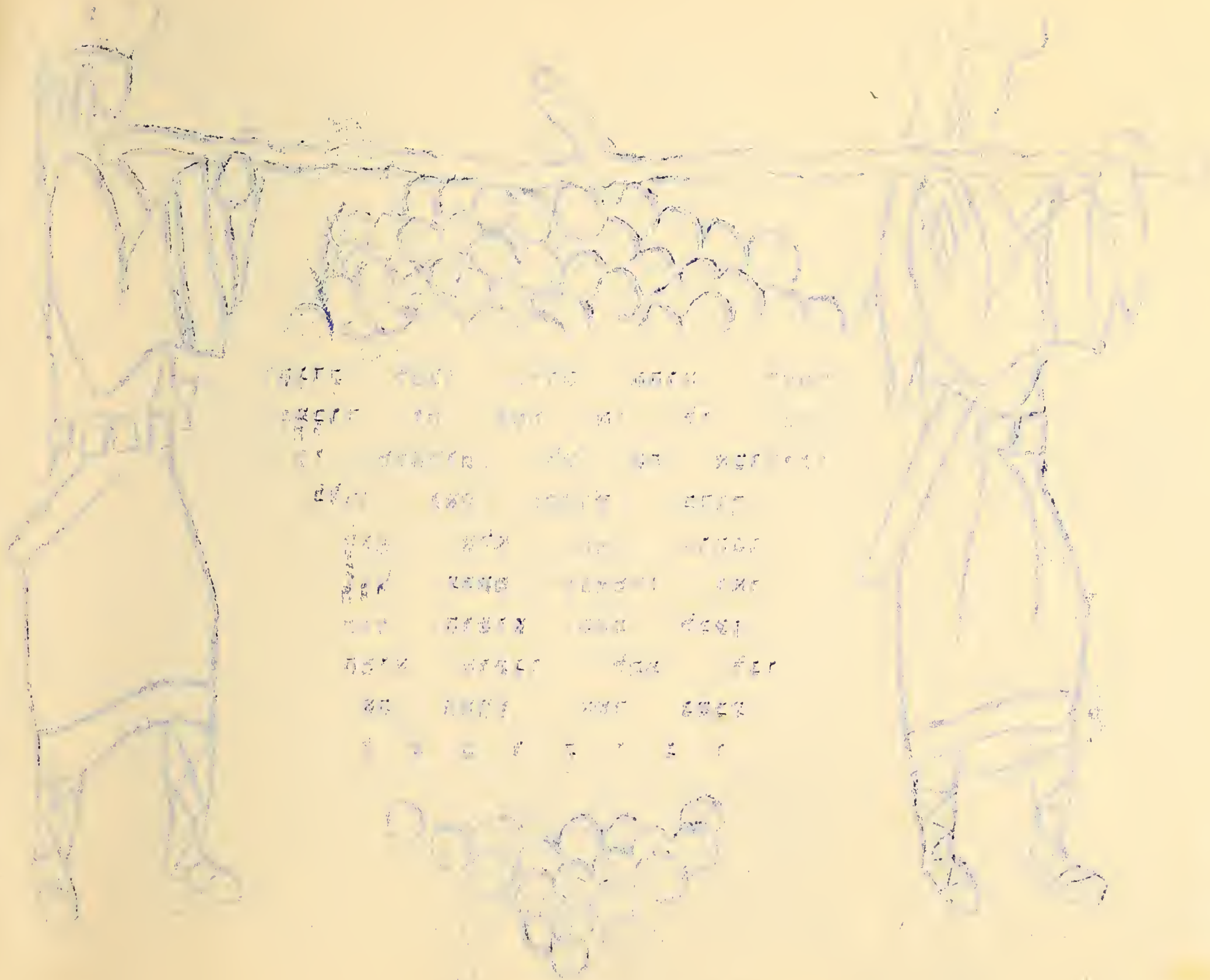

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר:
בעבור זה . עשה ה' לי בצא
תי ממצרים. לא את אבותינו
בלבד גאל הקדוש ברוך
הוא אלא אף אותנו
גאל עמהם שנאמר: ואו
תנו הוציא משם למען
הביא אותנו לתת לנו
את הארץ אשר נשבע
ל א ב ו ת י נ ו

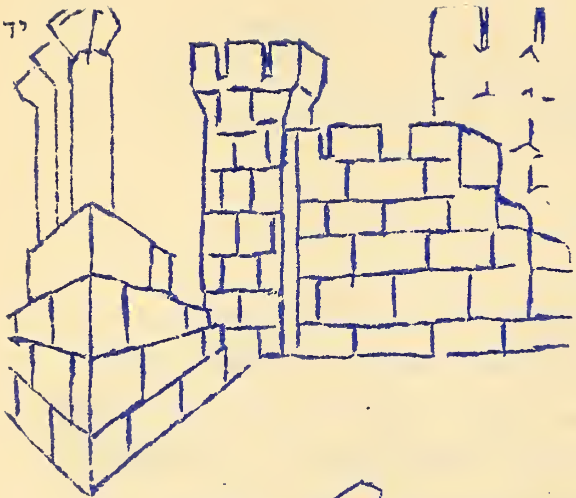

במתי מעט, בשבעים נפש, ירדו אבותינו מצרימה,
ועתה שמך אלהים ככוכבי השמים לרוב, כמה
שנאמר: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו
במאד מאד, ותמלא הארץ אותם.

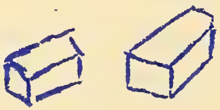

ויקום מלך חדש על מצרים, אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו: הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו, הבה נתחכמה לו, פן ירבה, והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על אויבינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ; וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם, ויבן ערי מסכנות לפרעה, את פתם ואת רעמסס.

וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ - כֵּן יִרְבֶּה
וְכֵן יִפְרֹץ.

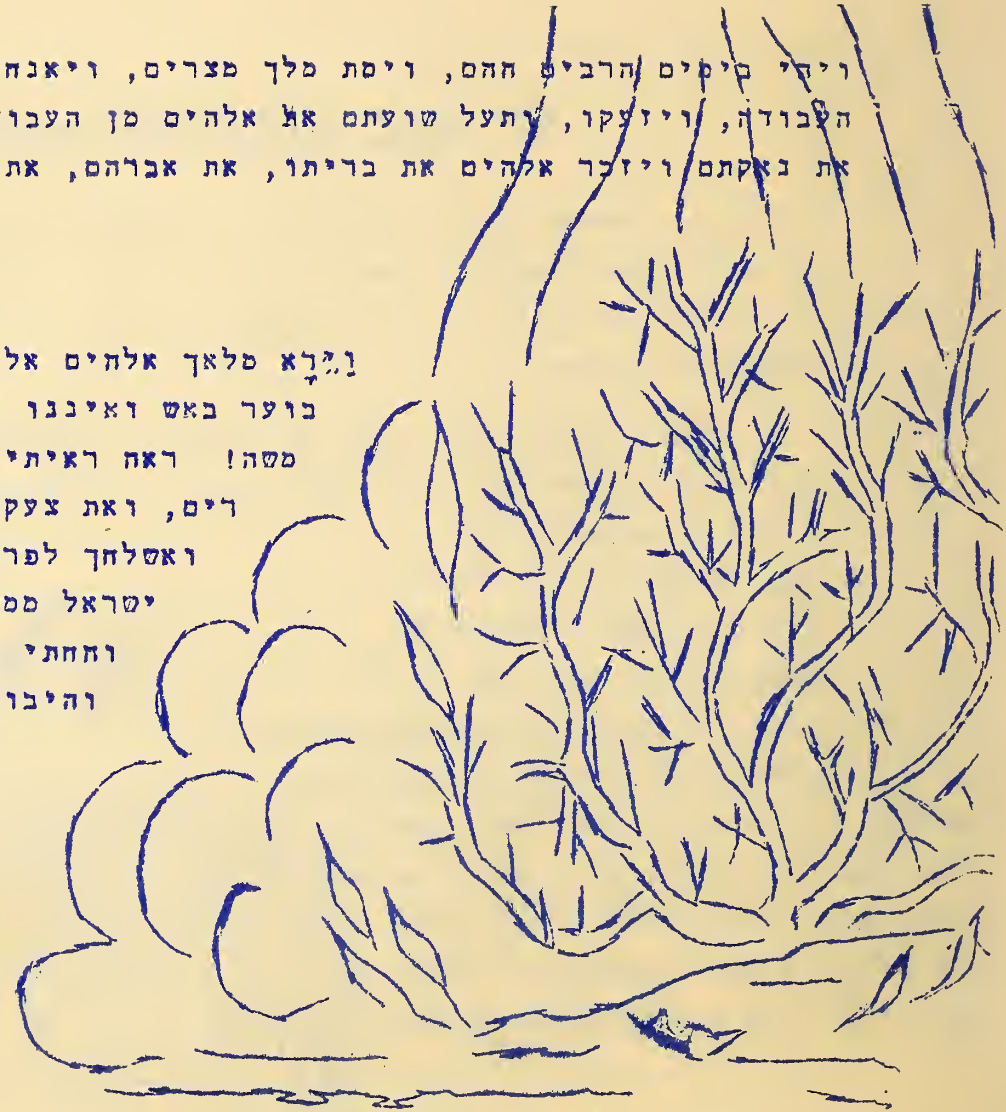
ויקוצו מפני בני ישראל. ויעבדו המצרים את בני ישראל בפרך. ויצו פרעה לכל עמו לאמור: כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, וכל הבת - תחיון.

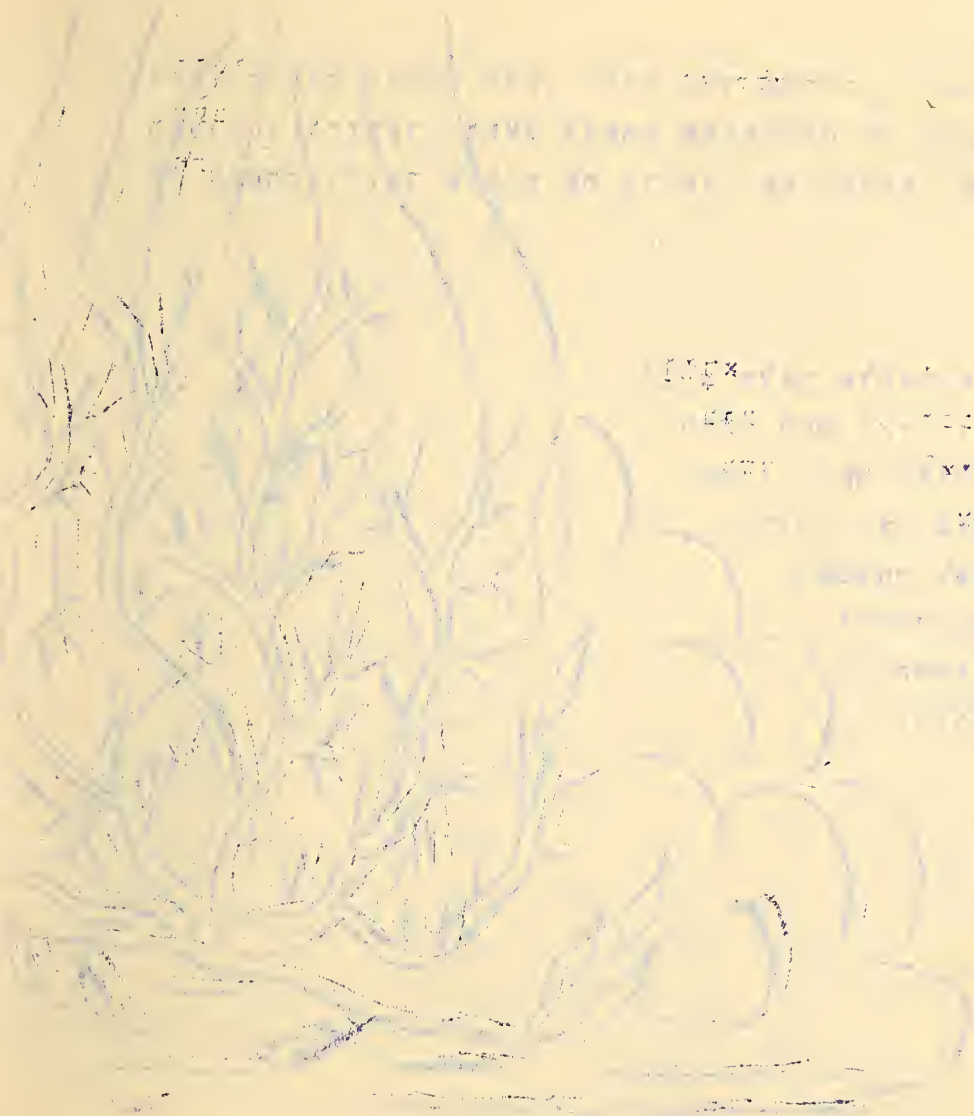

ויהי בימים הרבים ההם, וימת מלך מצרים, ויאנחו בני ישראל מן
העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלהים מן העבודה. וישמע אלהים
את נאקתם ויזכר אלהים את בריתו, את אברהם, את יצחק ואת יעקב.

וַיֵּרָא מלאך אלהים אל משה מתוך הסנה, והסנה
בוער באש ואיננו אֻכָּל. ויאמר: משה!
משה! ראה ראיתי את עני עמי אשר במצ-
רים, ואת צעקתם שמעתי, ועתה לך
ואשלחך לפרעה והוצא את עמי בני
ישראל ממצרים אל ארץ הכנעני
והחתי והאמורי והפריזי והחיוי
והיבוסי אל ארץ זבת חלב ודבש.

ואלהים ידבר – ואליו ידבר:

לך שוב מצרימה ועשית לי עם!

הידעת איך יעשה עם? את האובדים והאומללים תקרא אליך, ואת כל אשר יאנחו מהעבודה ומרוב פרך. ואשר יענו תחת ידי נוגשים ואין להם בלתי אם לב, ובלב הזה מעט רגש, ודברת אליהם, ועשית אותם לעם.

לך, בוא מצרימה, ובאת אל הנענים והאומללים, אל כל הנאנחים והנדכאים ואמרת אליהם כי עבדים הם – והם לא יבינו; ואמרת אליהם כי אומללים הם – והם לא ידעו; כי גדול עניים וגדולים מכאוביהם, ונורא לחצם – והם לא יאמינו, ופקחת עיניהם בחזקה על כל לחצם וכל ענים, וגאלת אותם.

ועם רב ימשך אחריך מקרב אחיך אשר לא ידעת ואשר לא ידעוך עוד ומקרב כל העם מסביב אשר רע ומר להם; והיית לאב המון אדם ולראש שבטיו, ועשית מן התולעים – אדם, ומן האדם – עם, ומעפרות חול –

ויוציאנו ה׳ ממצרים
ביד חזקה ובזרוע
נטויה ובמורא גדול,
באותות ובמופתים.

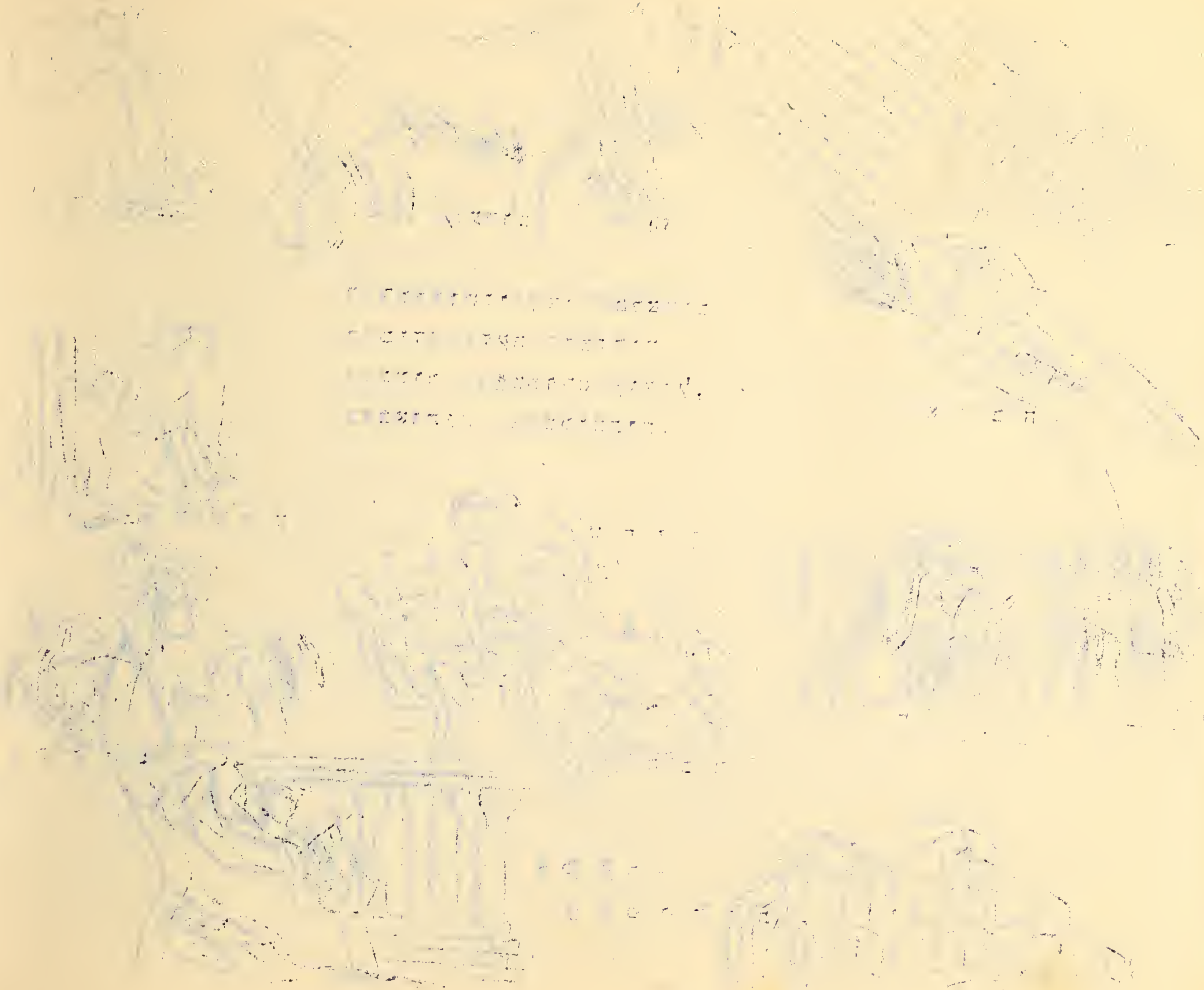

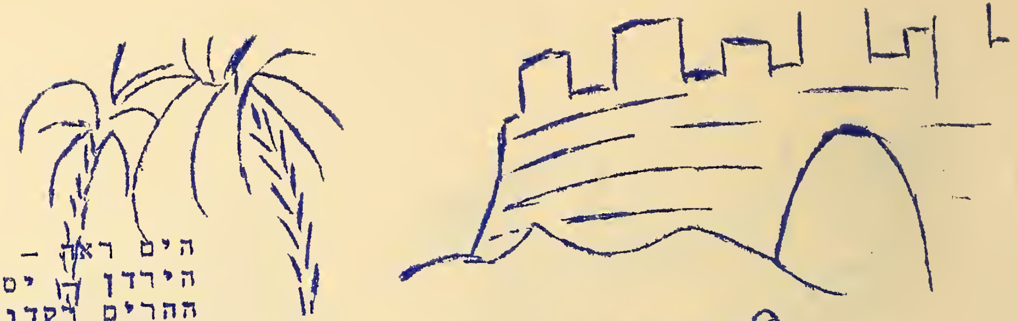
אָשִׁירָה לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה
סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם

כ

כצאת ישראל ממצרים
בית יעקב – מעם לועז,
היתה יהודה לקדשו,
ישראל – ממשלותיו.

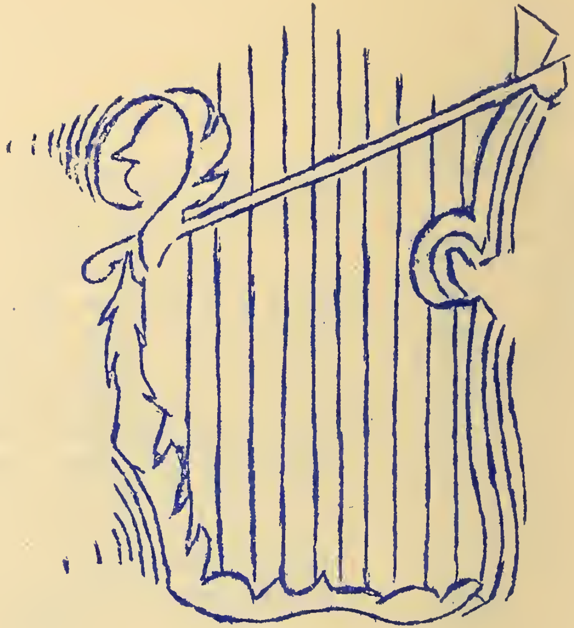
הים ראה – וינס,
הירדן – יסב לאחור,
ההרים רקדו כאילים,
גבעות – כבני צאן.

מ מה לך הים כי תנס
הירדן – תסב לאחור,
ההרים – תרקדו כאילים
גבעות – כבני צאן?

– מלפני אדון חולי ארץ,
מלפני אלוה יעקב,
ההופכי הצור אגם מים,
חלמיש – למעינו מים.

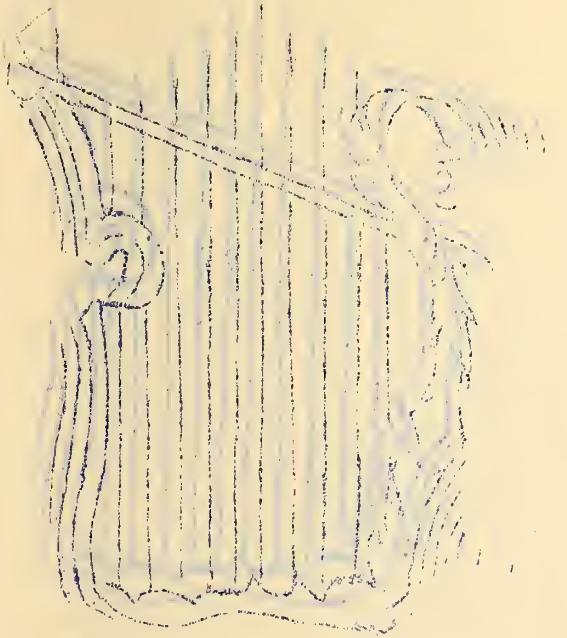

לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל, לשבח ולברך, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלה; הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, מאבל ליום טוב ומאפלה לאור גדול ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו שירה חדשה

ה ל ל ו י ה

הללויה בצלצלי שמע,
הללויה בצלצלי תרועה
כל הנשמה תהלל יה
ה ל ל ו י ה

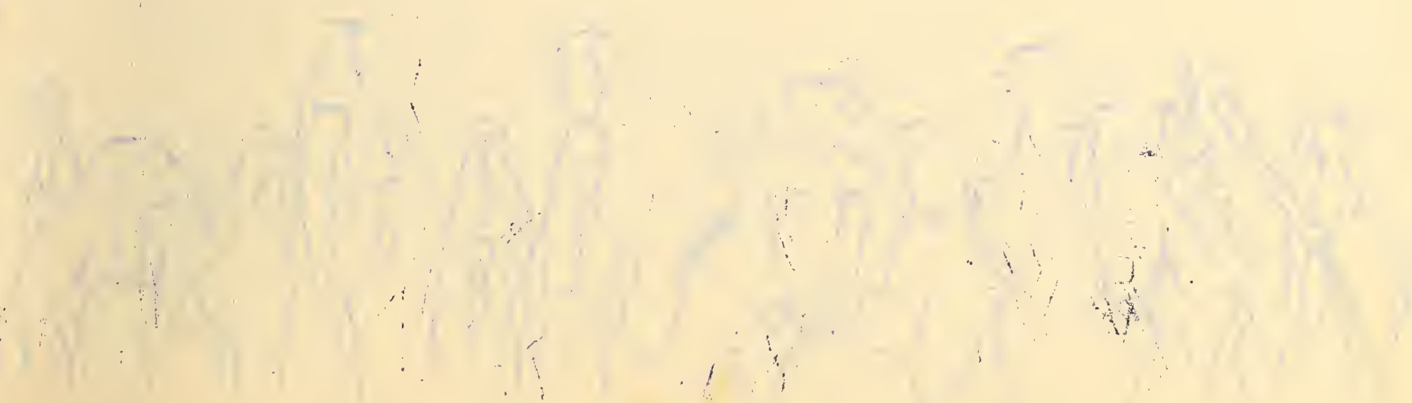

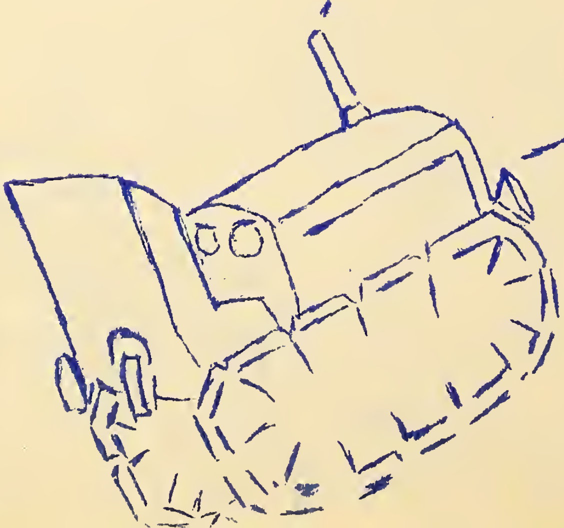
קומו תועי מדבר, צאו מתוך השממה!
עוד הדרך רב, עוד רבה המלחמה!
רב לכם לנוע, לנוד בערבה
ולפניכם פרושה דרך גדולה רחבה –
אל נא יעצרונו פגרי הנחשלים
שבעבדותם מתו, נפסח על החללים!
ירקבו בקלונם טרוחים על צרורותם
שבכתפם נשאו ממצרים אותם.
ימתק למו חלומם, חלום רוב בצלים, שומים,
דודים מלאי בשר ורבים ועצומים.
עוד היום או מחר יחלוק רוח קדים
עם העיט גופת אחרון העבדים.
והשמש תשמח אלי גיל לשלוח
בראשונה אור על פני דור כביר כוח.
ובתרועה יצהיל גם חדור ראשונה
פניו לקראת שמש והדר גאונה.

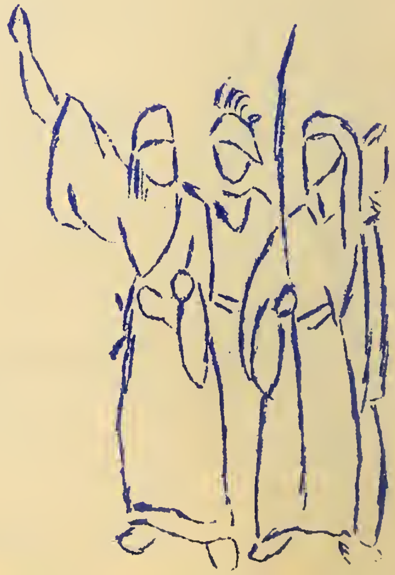

[illegible]

קומו, איפוא, נדים! עזבו את השממה!
אך אל יעל קולכם, דרכו עוז בדממה!
פן צעדכם ירגיז מדבר ונרדמיו –
איש ואיש בלבבו ישמע הד פעמיו!
איש בלבבו ישמע קול אלוה דובר:
״לך, היום אל ארץ חדשה אתה עובר!״
לא, לא לחם קלוקל, שלו ודגן שמים –
לחם עצב תאכל, פרי עמל כפים!
לא! לא אהל תהו ועליות שחקים!
בית אחר תבנה, אהל אחר תקים!
כי מלבד המדבר תחת השמים,
עוד לאלוה עולם גדול, רחב ידים!
ומלבד ילל הישימון, דמי הציה,
תרגש תחת שמשו ארץ יפהפיה...

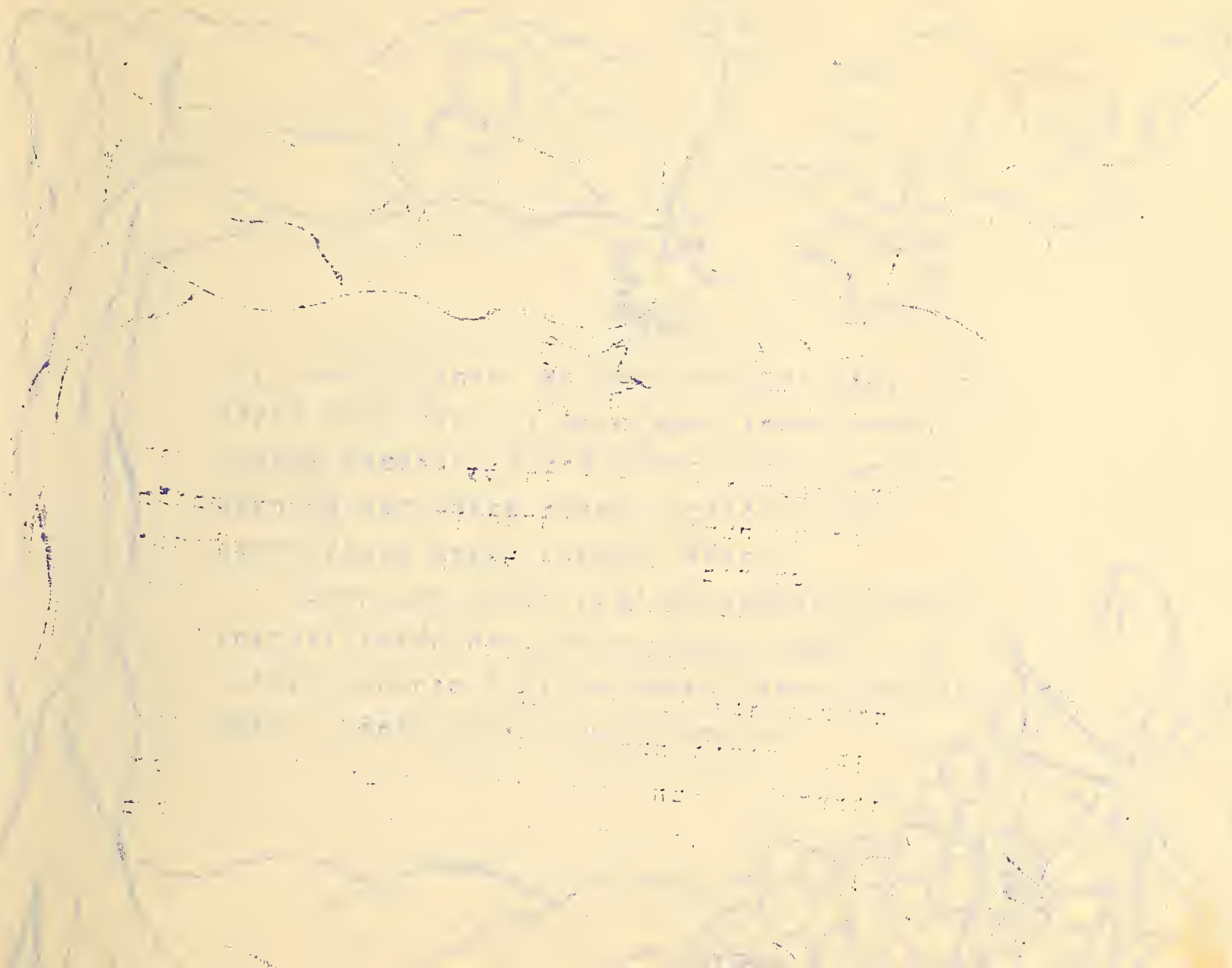

רוך אתה ה׳ אלהינו על הגפן ועל פרי הגפן ועל
תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית
והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה.
העלה את עמך לתוכה ושמחנו בבנינה ונאכל
מפריה ונשבע מטובה ונברכך עליה.

ברוך אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים
והגיענו ללילה הזה, לאכל פה מצה ומרור , כן
יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו
בשלום, שמחים בבנין וששים בעבודה.

שפֹך חמתך

על הגוים אשר לא ידעוך

ועל ממלכות אשר בשמך לא קראו,

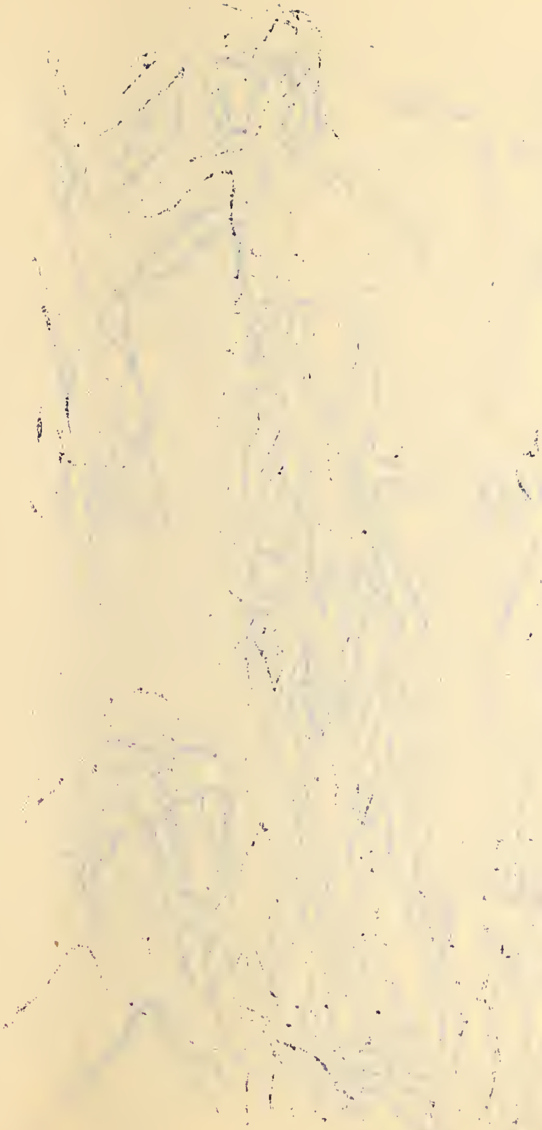
כי אכל את יעקב

ואת נוהו השמו

שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם,

תרדף באף ותשמידם מתחת שמי ה'

שומר במשך אלפי שנים את יום צאתו מבית עבדים, ודרך
כל מחילות השעבוד והאונס והאינקויזיציה והשמד
והפרעות, נושאת האומה בלבה את הגעגועים לחופש
ומביאה אותם לידי בטוי עממי אשר לא יפסח על כל נפש
מישראל, על כל נפש עניה ומרודה! מאבות אל בנים,
דרך כל הדורות, נמסר דבר יציאת מצרים, זכרון אישי
אשר איננו מחויר ואיננו דוהה. בכל דור ודור
חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא
ממצרים. אין לך שיא של הכרה היסטורית מרומם
מזה, ואין לך התמזגות של יחד וכלל - ברחבי
כדור העולם ובעמקי הדורות - גדולה מאשר צו

פדגוגי זה. איני יודע יצירה ספרותית יותר מחנכת לתעוב העבדות ולאהבת החרות כספור השעבוד ויציאת מצרים. ואינני יודע שום זכרון עתיק שכולו מופנה לקראת העתיד, שכולו ס מ ל להווה ולעתידנו כ"זכר ליציאת מצרים". איזה יצר חרות עמוק טבוע בלב עם שיכול היה באביב ימיו ליצור יצירה גאונית כזאת ולמסדר אותה מדור לדור.

ותרוח הזאת יצרה מורה חדש בישראל, אשר בא להוציאם ממצרים חשניה, ולגאל אותם מן הגלות השחורה. אף הפעם העם לא הבין את טועתו, אך מכל פנות תבל פרצו שבטי מעפילים, הלכו לפני העם ועלו ארצה ובנו בתים והקימו כפרים וערים והפכו שממה לארץ פוריה. מול לעג וצחוק, מול מחלות ומות, דרך מאורעות דמים ומעל מכשו-לים ללא מספר בנו הם ו ב ו נ י ם הם שוב את הארץ העתיקה-החדשה. לא למענם, כי עיניהם לא תראינה, אלא בשביל כל עַם חחי בדמו בונים הם פה בית.

הציונות משמעה - עצמאות ישראל. שיבת ישראל לארצו. אין לה דמות אחרת מאשר דמות הציונות. מכאן- הכרח ההתאבקות. לא חיים שלוים, לא חיים שקטים, אלא עמידה בשער.

זאת וגם זאת: במדה שהציונות חדלה להיות חלום רחוק, במדה שהציונות נהפכת והולכת לתנועת ישראל כלו, לתנועה עממית - המונית, במדה שהציונות לובשת צורה מוחשית של מפעל כביר, במדה שהציונות מגלה לעיני כל את הכחות הצפונים בה ואת הכרח החיים המניע אותם - בה במדה גוברת והולכת ההתנגשות עם כחות אחרים, בה במדה מתאכזרת והולכת ההתקפה עלינו.

600 אלף מונה הישוב העברי - ופי כמה קשה ההתקפה נגדו מאשר בהיותו אך 100 אלף. היא הנותנת. וכן יהיה עד בוא חיום ועל כפות המאזנים תחול הכרעה יסודית.

בעצם ההתקפה - עדות לעצם הציונות.

[illegible]

[illegible]

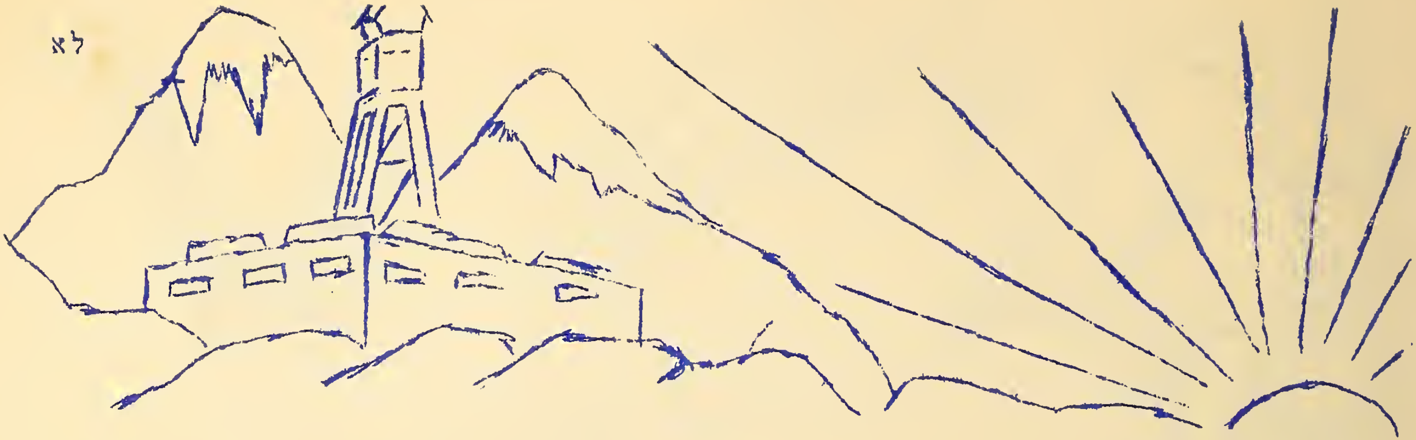
[illegible]

ונעל חלוצים לפני המחנה לפרץ שערים נעולים. חתרנו בכל השבילים, הבקענו בכל הנתיבות, העפלנו מעבר לרכסי הרים, בחשוכים היינו על ימים סוערים.

עד הִגַּעְנוּ לאדמת מכורה ונתקע בה יתד לחונן עפרותיה ולשים קץ לחשכת הגלות.

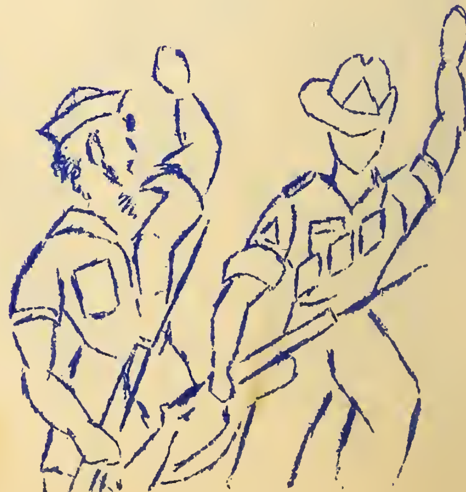
בְּשִׁירָה וְתֻפֵּי־לֶכֶת, שְׁעוּגֵי כָּל טוּב, נַעַל לַחוֹמָה,
מְלֵא חָפְנֵי לְבָבוֹת זְהַב־חֲלוֹמוֹת נְבִיאָה,
בְּכַדֵּי־נְעוּרִים מְלֵאִים דָּמִים רְנָנִים נָשָׂא
וְאֶשְׁכְּלוֹת־חַיִּים בִּכּוּרוֹת – בְּטַנְאֵי־אַהֲבָה,
הֲכֹל מִנְחָה לְקָרֵב וְקֹדֶשׁ לְמַסָּדָה!
פִּתְחִי, חוֹמָה, שַׁעֲרֵי בָּתֵּי גִּנְזַיִךְ הָרֵיקִים
וְיֵאָצֵר בָּם פְּרִי־חַיֵּינוּ לִשְׁנוֹת־הַקְּרָב,
כִּי שׁוֹמְמִים עוֹד שְׂדוֹת מַסָּדָה וּמְפֵי־חֹרֶב,
וּמִי יוֹדֵעַ כַּמָּה יֶאֱרַךְ הַקְּרָב וִימֵי־מָצוֹר כַּמָּה עוֹד יִמָּשְׁכוּ
וְעַד בֹּא שְׁנוֹת־שֹׂבַע, עַד גְּשָׁמִים פַּעְתֹּם יֵרְדוּ
וְטַל עַל אַדְמַת־פְּרָזוֹת יִזַּל לַיְלָה לַיְלָה;
עַד חֶרְמֵשׁ־הַנִּצָּחוֹן בִּרְכַּת־שָׂדֶה יִקְצֹר לָבֶטַח –
קַבְּלִי בִּכּוּרֵי־חַיֵּינוּ, צֵידָה לְלוֹחֲמַיִךְ,
וּמַעְיְנוֹת עֲלוּמֵינוּ – לִצְמֵאַיִךְ!

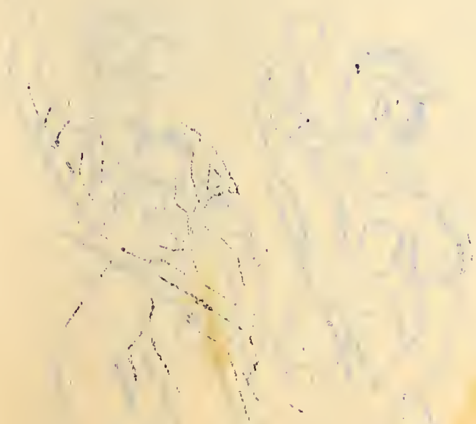

אנחנו גבורים!
דור אחרון לשעבוד וראשון לגאולה אנחנו!
ידנו לבדה, ידנו החזקה
את כבד העול מעל גאון צוארנו פרקה.
ונזקף ראשינו השמימה ויצרו בעינינו –
ונערג למדבר, ונאמר לציה – "אמנו".
על ראשינו הצורים, בין מפלשי עבים
שתינו ממקורות הדרור עם כל נשרי שמים –
ומי אדון לנו?

גם עתה – אם סגר עלינו מדברו אל נקם,
כמעט נגע בנו שיר עזוז ומרי – ונקם;
לחרבות! לרמחים! התאחדו – היטיבו!
על אף השמים וחמתם –
הננו ועלינו –
ב ס ע ר ה !

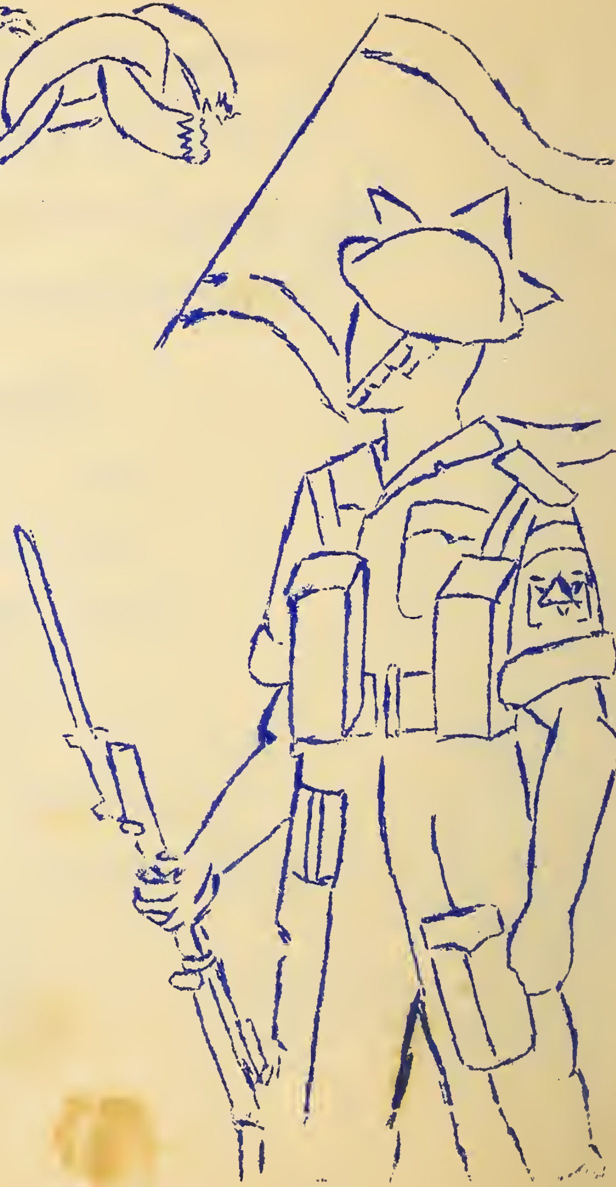

חננו ועלינו !

אם אסף האל מעמנו את ידיו
וארוננו ממקומו לא ימוש -

נעל-נא איפוא בלעדיו!

ותחת עין זעמו, לברק חסת מבטו,
נרד לפנינו תועפות ההרים האלה,
ופנים נתראה באויב החמוש

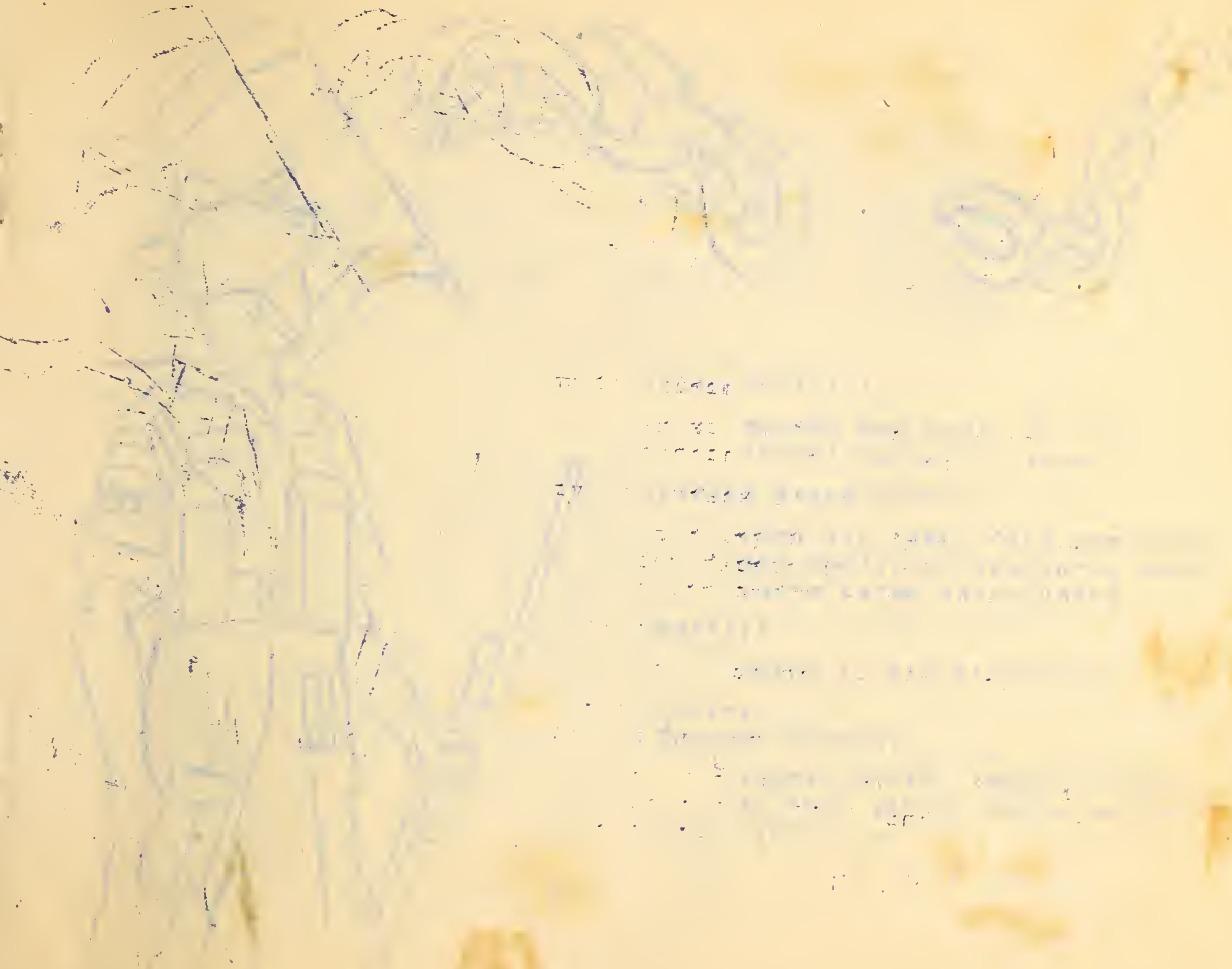
האזינו!

הסערה גם היא קוראת לנו:

היכנו!
לחרבות! לרמחים!

יתפרקו ההרים, ישתברו הגבעות
אז יפלו פגרינו חמרים חמרים -
חננו ועלינו -

ה ה ר ה !

והיא שעמדה לאבותינו ולנו;
שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו,
אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו,
והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

חסל סדר פסח כהלכתו,
ככל משפטו וחקתו,
כאשר זכינו לסדר אותו
כן נזכה לעשותו;
קרב יום
ויעלו פדויים ברנה לציון.
לשנה הבאה בירושלים הבנויה

